

gorniensis Ecclesie dispensatione divina coactus est suscipere. Quod tamen potius causa obedientie quam adipiscende suscepit glorie. Venerabilis interea comitissa Godgiva, fama bonitatis ejus audita, totis illum cepit diligere visceribus, et in diversis hujus seculi subvenire necessitatibus. Cujus siquidem precibus comes Leofricus, conjux videlicet suus, duas terras, Blacawella et Wulfordilea vocatas, illi donavit, quas antea Dani ceterique Dei adversarii vi abstulerant, et ab ipsa Wigorniensis Ecclesia penitus alienaverant. Alteram quoque terram, quam incolae illius Ikacumb nuncupant, filius prefati comitis Ælfgarus nomine a quibusdam obtinuit, et pro suae remedio anime predicti viri Dei juri tradidit. Cernens autem venerandus archiepiscopus Aldredus hunc servum Dei bonis operibus insudare, nihil de terrenis curare, solummodo caelestibus inhiare, in episcopatum Wigorniensis Ecclesie decrevit eum sublevare. Quod sicut disposuit mente, licet multum repiteretur ille, non multo post implevit opere. Suscepto itaque tanti honoris culmine, qualiter illud Deo se protegente tenuerit, quam sanctis operibus decoraverit, nullus edicere poterit. Mansit autem in episcopatu 32 annis, mensibus 4 et 3 septimanis. Prioratum vero Wigorniensis Ecclesie suscepit pro ipso frater illius Ælfstanus nomine, qui terras tres, Lenc videlicet, et Dunhamstedę et Peceslea sua acquisivit strenuitate. Ipse etiam servus

A Dei Wulstanus in hac qua manemus eremo adhuc manens, omnibus omnia fiebat, ut omnes Christo lucrari posset. A Willelmo quoque rege ceteris amplius amabatur, ceteris amplius majoris minorisque glorie viris pro vite suae merito honorabatur. Cui poscenti dedit terram duorum cassatorum, quae Cullaclis dicitur, et alteram 15 cassatorum, quae Ælfestum nominatur. Has insuper terras, Miltun scilicet et Eastun, et duas Lynderycgeas et Penhyt et Grimanleah sibi reddidit. Quae ille omnia Thomae venerabili priori, qui prioratum post Ælfstanum obtinuit, commisit. Molendinum quoque apud Northwican et quartam partem terrae ad usum fratrum donavit. Et monasterium, quod in Westbirie situm est, ejusdem prioria Thomae custodiae mancipavit. B Quod videlicet monasterium beatus Oswaldus prius extruxit, monachis stabilivit, et terris hominibusque illas excolentibus ditavit. Verum post mortem illius sic a perversis diaboli filiis, scilicet a piratis, vastatum est, ut non remaneret nisi unus solummodo presbyter, qui divinae servitutis officium raro explevit. At recordandae memoriae Wulstanus post susceptum episcopatus honorem illud reaedificavit; terris, hominibus et vestimentis ad Dei servitium pertinentibus nobilitavit, ibidemque secundum loci positionem monachos coadunavit, et monasterium cum omnibus quae ibi erant Ecclesiae Wigorniensis subjugavit.

HEMMINGI LIBER

DE ECCLESIAE WIGORNIENSIS INCREMENTIS.

(*Monasticon Anglic. I, 134.*)

Hunc libellum de possessionibus hujus nostri monasterii, ego Hemmingus monachus et sacerdos quamvis indignus et conservus servorum Dei habitantium in monasterio sanctae Dei Genitricis Mariae sito in urbe quae Anglice Wigornacealter nominatur, multorum antiquorum hominum et maxime domini Wulstani episcopi piissimi patris nostri edoctus relatione et corroboratus auctoritate, quaedam etiam ex nostra memoria ipsemet quibus aut interfui aut quae nostra aetate facta sunt intermiscui, utpote de terris quas Francigeni invaserunt, quae omnia tanto certius dico quanto ea nostra memoria recolit facta, ea maxime intentione composui, ut posteris nostris claresceret quae et quantae possessiones terrarum ditioni hujus monasterii adiacere ad victum duntaxat servorum Dei, monachorum videlicet jure deberent, quamque injuste vi et dolis spoliati his caremus. Quid vero utilitatis hoc meo labore exerceatur, Dei pietas melius novit, cui totum committo. Quantum tamen ad meam attinet dispositionem haec est; ut si

C quando Dei gratia concedente cor regis justitia qua nunc marcescit consolidetur, lexque quae nunc injustis principibus confusa est justitia fulcrite stabilietur, sciat sive episcopus, sive decanus, vel aliquis praelatus hujus monasterii, dum tempus aptum invenerit, quomodo eas proclamat, quomodo eas expetat, ne ignorantiae nebulis absconsae penitus ex memoria deleantur. Cognitis enim causis, personis et temporibus quibus aut per quos quove modo ipsae terrae vel possessiones a monasterii dominatione ablatae sint, satis melius et convenientius quilibet earum proclamator et ad jus monasterii quo juste suppetere deberent strenuus et justus exactor, suam componet orationem et compositam majori auctoritate diligenter et nominatim singulis expressis causis, personis, temporibus, fulcire praevalet D proclamationem. Noverit autem studiosus lector ne hoc opus non mea praesumptione, sed plurimorum rogatu, maxime tamen ipsius reverendissimi patris nostri jam dicti et saepe nominandi, domini videlicet

et Wulstani episcopi jussione incœpisse, cujus orationibus suffultus veraeiter credo ad finem usque ne perduxisse. Solebat namque inter jucunda ad orationis suæ colloquia, quæ nobiscum ut pius pater frequenter habere delectabatur, non quidem solum expresso nomine, sed cunctos fratres quos forte casus sibi præsentaverat, pigritiæ et desidii arguere, cur nos otio torpentes res præcedenti sive nostro tempore gestas de possessionibus duntaxat ecclesiæ nostræ nollemus litteris commendare, cum nos et plura oculis nostris facta vidissemus, et ipse utpote vir venerandæ senectutis et canitiei multa posset recolare quæ plurimorum non erant recondita memoriæ. Aiebat etiam non minimum posteritatis nostræ temporibus, si litterali memoriæ commendaretur, huic monasterio evenire posse Deo donante proficuum, sicut e contrario si negligeretur accideret damnum, dum nullus superesset qui memoria recolare posset, aut ei ætati rerum gestarum veritatem vel ordinem narrare nosset. His siquidem adhortationibus plurimum instigatus, ad postremum etiam ejus præcepto constrictus et auctoritate corroboratus, hoc opus aggredi sum exorsus, in jubentis magis orationibus quam in propriis viribus confisus. Erat namque idem reverendissimus pater noster, licet sæcularium rerum minime cupidus, hujus monasterii plurimum studens semper utilitatibus, et ne sua ut quorundam prædecessorum suorum negligentia, commissa sibi ecclesia damnum aliquod posteris temporibus pateretur, pro posse suo præcavebat providus. Unde et scrinium monasterii coram se reserari fecit, diligenterque omnia antiquorum privilegia et testamenta de possessionibus hujus ecclesiæ perscrutatus est, ne forte custodum negligentia putrefacta aut iniquorum avaritia forent distracta. Cumque ex parte ut putaverat reperisset, curavit studiose et putrescentia reparare et quæ inique distracta fuerunt strenue acquirere, acquisita vero in simul congregare, congregataque in duobus voluminibus studuit ordinare. In uno

A quidem ordinavit omnia primitiva testamenta et privilegia in quibus manifestabatur quomodo vel per quos primo terrarum possessiones huic monasterio datæ sint. In altero vero chirographa quibus beatus Oswaldus archiepiscopus, cum adjutorio regis Ælfgari, terras injuste a viris potentibus aliquanto tempore possessas ditioni ecclesiæ attulavit easque regali auctoritate et senatorum consensu et principum patriæ testimonio, data unicuique chirographi cautione, post duorum vel trium hæredum tempora juri ecclesiæ absque contradictione reddendas, chirographorum etiam exemplaribus in scrinio sanctæ ecclesiæ ob testimonium collocatis suis scriptis successoribus manifestavit. Quibus ordinatis, præcepit cuncta eodem ordine in bibliotheca sanctæ ecclesiæ scribi, quatenus etiamsi ut assolet, contingeret quod aliqua negligentia testamentales sedulæ perderentur, earum exemplaria saltem inibi conscripta nullatenus oblivioni traderentur. Hoc quoque juxta velle et imperium suum patrato, præcepit adhuc omnia privilegia et chirographa terrarum quæ proprie ad victum monachorum pertinent separatim ex his congregari, eaque similiter in duobus voluminibus eodem ordine adunari quod in hoc codicello ejus, ut prædixi, imperio pro modulo meæ parvitatatis, studiosus lector fecisse me animadvertere potest. Deprecor ergo, ut si cui hic parvitatatis meæ labor cordi sedet, orationis mercedem mihi peccatori impendere non deneget. Si cui vero displicet, aut superfluum judicat, sciat me non fastidiosus et desidiosus, sed strenuus et studiosus laborasse, eisque qui pro sanctæ matris ecclesiæ proficuo et augmentatione non solum strenue certare, verum etiam si necesse erit et semetipsos impendere non dubitant, hoc opus sacrasse. Annuat quæso omnipotens Deus, et sanctæ ecclesiæ honor et potestas jugiter crescat et augmentetur ad laudem Domini nostri Jesu Christi qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.

ANNO DOMINI MXXVIII.

RADBODUS II

TORNACENSIS ET NOVIOMENSIS EPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICA

(Ex *Gallia christiana* nov. edit., tom. IX, col. 993)

Erat Radbodus Evrardi Tornacensis castellani avunculus, vir scientia et piis moribus apprime laudatus, ad infulas Noviomenses promotus est anno

1068, deditque Eligianis monachis anno sequenti episcopatus sui secundo, altare de *Bethencourt*. Eodem anno interfuit dedicationi ecclesiæ S. Quintini